

Mathildedal. Kuva: Jasmin Yuchun

Kohteet

1. Teijo	2
2. Mathildedal	2
3. Taalintehdas	3
4. Högsåra	3
5. Hiittinen–Rosala	4
6. Iniö	5
7. Aspö	5
8. Utö	6

Kemiönsaari, Parainen, Salo, Teijon ja Saaristomeren kansallispuistot

Rannikon uniikit kylät

– Lounaisrannikon elämysreitti

Teemareitti Rannikon uniikit kylät esittelee kahdeksan lounaisrannikon kylää, joihin voit suunnata kulkusi ympäri vuoden. Aintulaatuisissa kylissä voit nauttia historian havinasta, elävästä kyläkuulttuurista sekä rannikon ja saariston upeasta luonnosta Teijon ja Saaristomeren kansallispuistoissa kaikkina vuodenaikoina.

Kylät ovat mukavia päiväretkikohteita, mutta kauimmaisissa saarissa sijaitseviin kohteisiin kannattaa varata enemmän vierailuaikaa. Suurin osa kylistä tarjoaa majoituspalveluita ympäri vuoden, ja kylien elämän rauhallinen rytmi kesäsesongin ulkopuolella, viileinä vuodenaikoina, onkin kokemuksen arvoista.

Rannikon ja saariston luonto on ollut määräävä tekijä kyläläisten elinkeinoissa, kulttuurissa ja yhteisöllisyydessä. Jokaisella kylällä on kiinnostava omanlaisensa historia ja historian muovaavat uniikit piirteensä. Kylissä järjestetään monia mielenkiintoisia tapahtumia, joiden juuret juontuvat alueiden

historiaan. Jokavuotisten tapahtumien, kuten joulumarkkinoiden, aidosta tunnelmasta kannattaa ehdottomasti tulla nauttimaan.

Kylävierailuilla voi samalla nauttia helposti myös Teijon ja Saaristomeren kansallispuistojen upeasta luonnosta. Kansallispuistot sijaitsevat kylistä kävely- tai pyörämatkan tai lyhyen lauttamatkan päässä.

Helposti julkisilla kulkuvälineillä saavutettavia kohteita ovat Salon kaupunkiin kuuluvat Teijo ja Mathildedal sekä Kemiönsaaren kunnan Taalintehdas. Jos liikut pyörällä tai omalla autolla, käy lauttoja hyödyntäen Högsårassa sekä Hiittisten ja Rosalan kylissä, jotka kuuluvat Kemiönsaareen. Tai tee useamman päivän saarihyppely yhteysaluksella tai omalla veneellä Paraisten saaristokaupungin ulkosaariston kyliin eli Iniöön, Aspöhön ja Utöhön.

- > [Tutustu tarkemmin reitin elämyksiin virtuaalioppaassa \(arcg.is\)](#)
- > [Katso esittelyvideo reitistä \(youtube.com\)](#)

1. Teijo

Teijon ruukkikylässä Salossa sijaitsee yksi Suomen kauneimmista rokokookauden kartanoista, Suomen pienin kivikirkko ja useita muita kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia. Kylämieljään kruunaa Teijon kartanosta meren rantaan ulottuva yli sata-vuotias lehmuskuja. Se johdattaa kulkijansa ruukinpatruunoiden hautakappeleiden luokse.

Kuva: Jasmin Yuchun

Kylässä historia on vahvasti läsnä. Teijon ruukin teollinen toiminta alkoi jo vuonna 1686. Seuraavalla vuosisadalla ruukkiin rakennettiin malminpuhdistamo, kimpptuvasara ja työväen asuntoja. Ruukki kukoisti erityisesti 1800-luvun puolivälissä uusien hiilimasuunien rakentamisen myötä.

Teijon ruukkikylä sijaitsee Teijon kansallispuiston ja meren välissä. Kylä tarjoaa paljon nähtävää ja monipuolista koettavaa koko perheelle ympäri vuoden. Kylästä pääsee Teijon kansallispuiston upeille reiteille helposti. Sahajärven ympäristössä kasvaa erikoisia kasvi- ja puulajeja, ja Kalasuntin vetolossi on hauska elämys varsinkin lapsille.

Teijon toinen ruukkikylä, Kirjakkala, on hieno historiallinen nähtävyys vanhoine rakennuksineen ja puistoineen. Kirjakkala sijaitsee Teijon kansallispuiston reittiverkoston ääressä, ja se on mainio paikka luontoaktiiviteeteille.

Nähtävyydet ja palvelut

- [Teijon ja Kirjakkalan ruukkikylät \(visitsalo.fi\)](#)
- [Teijon kansallispuisto \(luontoon.fi\)](#)

Sijainti ja yhteydet

- [Teijon kansallispuistoon julkisilla ja autolla \(luontoon.fi\)](#)
- [Pyöräreitti ja -vuokraus \(rannikkoreitti.fi\)](#)
- Teijon kylässä on pieni käyntisatama omalla veneellä saapuville.

2. Mathildedal

Mathildedalin ruukkikylä Salossa Saaristomeren äärellä henkii aitoa ja hyväntuulista kylätunnelmaa. Kylästä löydät vanhoja ruukkirakennuksia, pitkiä tammikujia, pieniä puoteja ja kädentaitajien uniikkeja tuotteita. Nauti sesongin mukaisia makuelämyksiä kylän kahviloissa ja ravintoloissa sekä tutustu upeaan rannikon luontoon Teijon kansallispuistossa.

Kuva: Visit Salo

Eläväisessä kylässä järjestetään joulumarkkinoita, konsertteja, teatteri- ja musiikkiesityksiä ja monenlaisia muita tapahtumia. Kylä on mainio kohde päivävierailuun tai pidempään oleiluun, kun haluaa lomaila kyläidyllissä, tutustua artesaanien elämään ja nauttia luonnosta.

Mathildedal sijaitsee meren ja puhdasvetisen Matildanjärven äärellä. Ympäri vuoden Mathildedalissa voikin kokeilla erilaisia vesiaktiiviteetteja, kuten uintia, kalastusta, melomista, soutelua ja retkiluistelua. Pyöräilijöitä ilahduttavat Teijon kansallis-

puiston pyöräreitit ja alueen muut monipuoliset pyöräilypalvelut. Suosittu Rannikkoreitti-pyöräreitti kulkee Mathildedalin kautta.

Nähtävyydet ja palvelut

- [Mathildedalin ruukkikylä \(visitsalo.fi\)](#)
- [Teijon kansallispuisto \(luontoon.fi\)](#)

Sijainti ja yhteydet

- [Bussi- ja autoliikenne \(visitmathildedal.fi\)](#)
- [Pyöräreitti ja -vuokraus \(rannikkoreitti.fi\)](#)
- [Vierasvenesatama \(visitsalo.fi\)](#)

3. Taalintehtas

Ruukkihistoria on muovannut Kemiönsaaren Taalintehtaalle omanlaisensa tunnelman. Kylän rautaruukki perustettiin vuonna 1686, ja tehtaan toiminta jatkui vuosisatoja aina vuoteen 2012 saakka. Taalintehtaan keskusta on nimetty valtakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi.

Kuva: Sanna-Mari Kunttu

Ruukkimuseo ja kylällä kulkeva teemareitti Ruukinkävely valottavat Taalintehtaan historiaa. Kylä on tunnettu hauskoista talojen nimistä: Taalintehtaalla voit kulkea Siperiasta Honolulun kautta Hollywoodiin.

Taalintehtaan tunnelman kokee parhaimmillaan kesäkeskiviikkoisin toripäivinä, jolloin koko lähiseutu kokoontuu kylän torille. Toisaalta keskellä hiljaisinta talvea voi seurata erikoista näytelmää: kylän edustalla meren jäällä koetaan verkkoja perinteiseen tyyliin ja merikotkat parveilevat jäällä kalansaaliin toivossa. Ruskaretkeläiselle kylän vaahterat tarjoavat upean värinäytelmän. Keväällä Taalintehtaalla kukkivat usein Suomen ensimmäiset sinivuokot jo maaliskuun alkupuolella.

Taalintehtaan kulttuuriympäristöön ja vaihtelevaan luontoon voi parhaiten tutustua kävellen tai pyöräillen. Kylästä pääsee helposti luonnonrauhaan

vanhalta masuunilta lähteviä luontopolkuja pitkin. Pyöräilijöiden suosima Rannikkoreitti kulkee kylän läpi. Kylällä järjestetään kolme suurta tapahtumaa vuosittain: Baltic Jazz, monitaiteellinen Norpas-festival ja September Open keskiaikaisine markkinoineen.

Nähtävyydet ja palvelut

- [Visit Kemiönsaari \(visitkemiönsaari.fi\)](http://visitkemiönsaari.fi)
- [Ruukinkävely \(visitkemiönsaari.fi\)](http://visitkemiönsaari.fi)
- [Taalintehtas \(taalintehtas.fi\)](http://taalintehtas.fi)

Sijainti ja yhteydet

- [Bussi-, auto- ja lauttaliikenne \(visitkemiönsaari.fi\)](http://visitkemiönsaari.fi)
- [Pyöräreitti ja -vuokraus \(rannikkoreitti.fi\)](http://rannikkoreitti.fi)
- [Palvelusatama ja vierasvenesatama \(visitkemiönsaari.fi\)](http://visitkemiönsaari.fi)
- [Melojille mairinnousupaikka \(visitkemiönsaari.fi\)](http://visitkemiönsaari.fi)

4. Högsåra

Kemiönsaaren Högsåra on idyllinen vanha kylä ja saari Saaristomeren kansallispuiston laidalla. Kylä muodostui tärkeäksi luotsikyläksi jo 1500-luvulla keskeisen sijaintinsa ansiosta. Saari on toiminut pitkään myös kaupunkilaisten kesäparatiisina, ja kesävieraiden majoittaminen ja kestittäminen ovat tuoneet luotsiperheille lisätuloja kalastuksen lisäksi. Nykyään Högsårassa asuu ympärivuotisesti nelisenkymmentä henkeä.

Kuva: Sanna-Mari Kunttu

Kaikenikäiset kesämatkailijat nauttivat saaren uimarannoista, ja heitä palvelee baari, kahvila sekä Jungfrusundin museo. Saariston rauhaa hakevan kannattaa kuitenkin suunnata Högsåraan kesäsesongin ulkopuolella, vaikka kaikki palvelut eivät

olisikaan avoinna. Keväällä mereltä kantautuu allien ja haahkojen laulu. Syksyn raikkauudessa kylän raittia on miellyttävä taivaltaa kaikessa hiljaisuudessa. Talvella voi Högsårassa ihastella ympäri vuoden ulkolaitumella viihtyvän karjan tuuheita talviturkkeja.

Eväsrepun kanssa kannattaa suunnata kaikkina vuodenaikoina tulistelevaan Högsåran länsipuolen hiekkarannalle, Saaristomeren kansallispuiston Sandvikiin. Kauniilta rannalta löytyy tulipaikka polttopuineen, ja rannalle voi pystyttää teltan ja ihailia upeita auringonlaskuja.

Nähtävyydet ja palvelut

- [Visit Kemiönsaari \(visitkemionsaari.fi\)](#)
- [Sandvik, Saaristomeren kansallispuisto \(luontoon.fi\)](#)
- [Högsåra \(hogsara.eu\)](#)

Sijainti ja yhteydet

- [Lauttaliikenne \(lautta.net\)](#)
- [Bussi-, auto- ja lauttaliikenne \(visitkemionsaari.fi\)](#)
- [Pyöräreitit ja -vuokraus \(rannikkoreitti.fi\)](#)
- [Hyggeilyä Högsårassa -pyöräreitti \(storymaps.argis.com\)](#)
- [Palvelusatama ja vierassatama \(visitkemionsaari.fi\)](#)
- [Melojille mairinnousupaikka \(luontoon.fi\)](#)

5. Hiittinen–Rosala

Hiittinen ja Rosala muodostavat saarikaksikon, jossa puhaltavat historian tuulet. Kylien historiaan mahtuu viikinkejä, pirtunkeittäjiä ja salakuljettajia.

Kuva: Jasmin Yuchun

Hiittisten ja Rosalan kylissä historia, saaristoluonto, yhteisöllisyys ja aito saaristolaiselämä tarjoavat irtioton arjesta ja kaupunkien hälinästä niin lapsiperheille, pariskunnille kuin kaveriporukoillekin. Rosalan ja Hiittisten saarissa asuu nykyään reilut sata ympärivuotista asukasta, ja sillan ja tien yhdistämien kylien välimatka on kymmenisen kilometriä. Saaret ovat Suomen eteläisimpiä asuttuja saaria. Perille pääsee kätevästi lautalla Kasnäsin satamasta ympäri vuoden ja kesäisin myös vuoroveneillä.

Hiittisten kylänraittia kulkiessa tuntee olevansa oikeassa vanhassa pikkukylässä. Hiittisistä on löydetty Suomen ainoa riimukivi, ja saaresta on tehty muitakin arkeologisia viikinkiajan löytöjä. Kylällä palvelee kaksi kesäkahvilaa, joista toinen pitää ovensa auki myös pitkälle syksyyn. Aito kyläkauppa palvelee ympärivuotisesti.

Rosalassa toimii aktiivinen Viikinkikeskus, jossa voi kokea kokonaisvaltaisesti viikinkielämää, majoittua ja syödä viikinkityyliin. Lapsille paikka on erityisesti mieleen, sillä kukapa ei haluaisi pukeutua viikinkiksi ja kokeilla vaikkapa kirveenheittoa!

Rosalan kylällä kulkiessa katse kiinnittyy erityisesti satamaan ja sen punaisiin rantavajoihin, onhan Rosala ollut aito kalastajakylä. Kylältä pohjoiseen löytyy myös nähtävää hiidenkirnuista kiinnostuneille, sillä vedet ovat kovertaneet useita kirnuja kallioihin. Rosalan puolelta löytyy myös leipomo, jossa tehdään perinteistä saaristolaislimppua, sekä pienpanimo paikallisine oluineen. Niissä tiivistyy aito saariston maku.

Nähtävyydet ja palvelut

- [Visit Kemiönsaari \(visitkemionsaari.fi\)](#)

Sijainti ja yhteydet

- [Lauttaliikenne \(lautta.net\)](#)
- [Bussi-, auto- ja lauttaliikenne \(visitkemionsaari.fi\)](#)
- [Pyöräreitti ja -vuokraus \(rannikkoreitti.fi\)](#)
- [Polje saaristolaiskyliin -pyöräreitti \(storymaps.argis.com\)](#)
- [Hiittisten palvelusatama ja Rosalan vierasvenesatama \(visitkemionsaari.fi\)](#)

6. Iniö

Paraisten Iniössä kaikki muu on pientä paitsi luonto. Saaria ja luotoja on yli tuhat ja merenrantaa yli 700 kilometriä. Kymmenellä Iniön saarella asuu hieman yli kaksisataa asukasta ympäri vuoden. Kesäasukkaat monikertaistavat sekä asuttujen saarten että asukkaiden määrän.

Kuva: Jarina Leskinen

Suosittu Saariston rengastie kulkee Iniössä, mikä takaa vierailijoille hyvät yhteydet eri suuntiin kesäaikaan ja vielä syksymmälläkin. Saaristossa on erityisen elämyksellistä vierailla myös keväällä sekä myöhään syksyllä ja talvella, jolloin Iniöön kuljetaan Kustavin kautta.

Iniön kirkonkylän, Norrbyn, luontopolulla (2,5 km) voi kokea saaren vaihtelevat maastot. Luontopolku päättyy Kasbergetille, Iniön korkeimmalle paikalle, josta on upeat näköalat Ahvenanmaan Brändöhön saakka. Norrbyssa matkailijoita palvelee vierasvenesatama ja leirintäalue, ja lisäksi kylästä voi vuokrata lomamökin.

Keistiön, Iniön kylistä laajimman, kaunista maalaismaisemaa voi ihailla pitkin maantietä, jota kylässä on nelisen kilometriä. Pittoreskilla kylätiellä kulkija voi puolestaan tutustua neljäntoista opastaulun kautta maatilojen ja kyläläisten historiaan, josta kertoo myös kylän oma koulumuseo.

Nähtävyydet ja palvelut

- [Visit Parainen \(visitparainen.fi\)](https://www.visitparainen.fi)
- [Lisätietoa Iniön kylistä \(citynomadi.com\)](https://www.citynomadi.com)

Sijainti ja yhteydet

- [Lauttaliikenne \(lautta.net\)](https://www.lauttaliikenne.fi)
- [Bussi-, auto- ja lauttaliikenne \(visitparainen.fi\)](https://www.visitparainen.fi)
- [Saariston rengastie \(visitparainen.fi\)](https://www.visitparainen.fi)

7. Aspö

Pieni saari Saaristomeren itä- ja länsiväylien varrella on ollut tärkeä satama jo viikinkiajasta lähtien. Nykyään Paraisten saaristokaupunkiin kuuluva ja Korppoon ulkosaaristossa sijaitseva Aspön kylä tunnetaan erityisesti vahvasta musiikkiperinteestään, kappelistaan ja luontopolustaan.

Kuva: Lena Nykänen

Aspön kylän keskus on satama, jossa kyläläiset hengailevat toivottaakseen saareen tulijat tervetulleiksi. Vierassatamassa on kesäisin kahvila ja kalansavustamo, josta paikallisista kaloista taitetaan maistuvia saaristolaisherkkuja.

Saarella on mielenkiintoinen luontopolku, jonka pohjan alun alkaen loivat saarella vapaasti kulkeneet lehmät. Luontopolku vie vierassatamasta ylös kalliolle, Storbergetille, jolta avautuvat henkeä-

salpaavat näkymät merelle, pittoreski näkymä vierassatamaan ja länteen meren yli Nötön saarelle.

Kesän kohokohta kylässä on Aspön musiikkipäivä, jolloin saaren omat pelimannit tarjoavat unohtumattoman musiikkilämyksen aidossa saaristokylässä.

Kesäajan ulkopuolella saari tarjoaa paikan rauhoittumiselle. Kesäensongin ulkopuolella matkalle tulee varustautua omilla ruokatarvikkeilla. Aspöhön

pääsee ilmaiseksi yhteysaluksella Nauvon Pärnäisistä ympäri vuoden, ja majoittua voi majatalossa ja saunamökissä kaikkina vuodenaikoina.

Nähtävyydet ja palvelut

- [Visit Aspö \(sites.google.com\)](https://sites.google.com)
- [Virtuaaliretki Aspön satamaan \(earth.app.goo.gl, englanniksi\)](https://earth.app.goo.gl)

8. Utö

Suomen eteläisin ympärivuotisesti asuttu saari ja kylä sijaitsee noin kahdeksankymmenen kilometrin päästä mantereesta. Nykyään Paraisten saaristokaupunkiin kuuluva Utö on tunnettu tärkeänä satamapaikkana jo 1600-luvulta lähtien. Sitäkin aikaisemmin kalastajia lähetettiin saarelle sytyttämään tulia alusten ohjaamiseksi vaarallisilla vesillä.

Kuva: Jasmin Yuchun

Utön kylä tunnetaan parhaiten majakastaan ja linnakkeestaan sekä linnustostaan. Armeija vetäytyi saarelta vuonna 2005, ja nykyään kasarmin alueella matkailijoita palvelee hotelli. Majakka, joka rakennettiin 1800-luvun alkupuolella, on saaren tärkein maamerkki. Majakanpitäjien ja sotilaiden elämästä kertovat tarinat heräävät eloon kotiseutumuseo Stenhusetissa, kuten myös kertomukset monien laivojen dramaattisista haaksirikoista.

Neljänkymmenen asukkaan vireässä kylässä toimii myös koulu, kauppa ja vierassatama. Hotelli- ja hostellihuoneiden lisäksi Utössä on tarjolla vuokramökkejä. Voit vierailla kylässä ympäri vuoden yhteysaluksella, jonka lähtösatama on Paraisilla, Nauvon Pärnäisissä.

Kaukana ulkomerellä sijaitseva Utö on alttiina myrskyille. Talvella luonnon olosuhteet ovat kylässä kovat. Keväällä ja syksyllä Utössä pysähtyvät tuhannet muuttolinnut, ja silloin saarella on tiivistunnelmainen lintuseurannan aika.

Nähtävyydet ja palvelut

- [Visit Parainen \(visitparainen.fi\)](https://visitparainen.fi)

Sijainti ja yhteydet

- [Lauttaliikenne \(lautta.net\)](https://lautta.net)
- [Bussi-, auto- ja lauttaliikenne \(visitparainen.fi\)](https://visitparainen.fi)
- [Vierasvenesatama \(vierassatamat.fi\)](https://vierassatamat.fi)

- Tutustu myös muihin lounaisrannikon elämysreitteihin (storymaps.arcgis.com)
- Katso video kaikista elämysreiteistä (youtube.com)
- [Visit Salo \(visitsalo.fi\)](https://visitsalo.fi)
- [Visit Kemiönsaari \(visitkemiönsaari.fi\)](https://visitkemiönsaari.fi)
- [Visit Parainen \(visitparainen.fi\)](https://visitparainen.fi)
- [Metsähallitus \(luontoon.fi\)](https://luontoon.fi)

Lounaisrannikon elämysreitit on toteutettu Coastal Bootcam -hankkeessa, joka on Salon, Paraisten, Kemiönsaaren ja Metsähallituksen yhteistyöhanke. Hanke on Euroopan maaseuturahaston rahoittama.

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Rannikon uniikit kylät

